

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัด หมายถึง สถานที่ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปกติมีพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ รวมทั้งมีพระภิกษุสงฆ์อาศัยอยู่ คำว่า^๑ "วัด" เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานแบบคำไทยโดยที่มาของคำว่า "วัด" นี้ ยังไม่มีข้อยุติ ด้วยบางคนอธิบายว่า มาจากคำว่า "วตวา" ในภาษาบาลี แปลว่า เป็นสนทนาการ^๒ บ้างก็มาจาก "วัตร" อันหมายถึงกิจปฏิบัติหรือหน้าที่ของพระภิกษุที่พึงกระทำ หรือแปลอีกอย่างว่าการจำศีลภาวนา หรือ สถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ปฏิบัติภารกิจที่พึงกระทำนี้เอง แต่ก็มีบางคนสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า "วัดวา" อันหมายถึงการกำหนดขอบเขตของดินแดนที่สร้างเป็นศาสนสถาน^๓ เพราะวัดก็บวามีความหมายอย่างเดียวกัน คือการสอบขนาด หรือปริมาณของสิ่งต่างๆ เช่น ความยาว ความกว้าง เป็นต้น วัดในนัยยะอย่างหลังนี้จึงหมายถึงพื้นที่แต่เดิมในสมัยครั้งพุทธกาลนั้นยังไม่มีการสร้างอาคารสถานที่ให้เป็นที่อยู่อาศัยเป็นหลักเป็นแหล่งถาวรด้วยจะทำให้เกิดการยึดติดทรัพย์สินทางโลกจึงทรงกำหนดสถานที่สำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัยพื้นฐานสุด คือ "รุกขมูลเสนาสนะ" อันหมายถึงการอยู่รอบโคนต้นไม้^๔ แล้วให้จาริกไปเรื่อยๆ ทั้งนี้เพื่อมิให้จิตมีสิ่งผูกพัน

เมื่อพระพุทธเจ้าพร้อมเหล่าสาวกออกเผยแผ่พระศาสนา ปรากฏว่ามีผู้เลื่อมใสศรัทธาพากันบวชเป็นพระภิกษุจำนวนมากมาย ที่ไม่ได้บวชต่างก็ให้ความอุปถัมภ์เกื้อกูลเป็นอย่างดี โดยเฉพาะพระเจ้าพิมพิสารกษัตริย์แห่งนครราชคฤห์ ทรงประกาศตนเป็นองค์ศาสนูปถัมภกต่อพระพุทธศาสนา ทั้งทรงถวาย "เวฬุวัน" ให้เป็นที่ประทับของพระพุทธองค์ได้ทรงรับไว้ ด้วยเพราะวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์มิใช่มุ่งเน้นให้บำเพ็ญวิปัสสนาญาณเท่านั้น หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการ

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๔๗.

^๒สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และและสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, บันทึกเรื่องความรู้ต่างๆ เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๗๓.

^๓สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, บันทึกเรื่องความรู้ต่างๆ เล่ม ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔๘.

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), จาริกบุญจาริกธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๓๒๑.

จาริกออกไป ณ ที่ต่างๆ เพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสอนอีกด้วย และเป็นมูลเหตุให้ทรงมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุสามารถรับอารามที่เหล่าทายกถวายได้ อาทิ เขตวนาราม ที่มหาเศรษฐีอนาถบิณฑิกะแห่งกรุงสาวัตถี สร้างถวาย หรือ ปุพพารามวิหาร ที่นางวิสาขาสร้างถวาย นิโครธาราม ที่ฝ่ายพระญาติได้ถวาย แต่ถือได้ว่าเวฬุวนารามเป็นวัดแห่งแรกของพระพุทธศาสนา

ครั้งพุทธกาลนั้นยังไม่ได้เรียกสถานที่ๆ รับไว้ว่าวัด แต่มีการใช้คำว่า "อาราม" เป็นคำเรียกชื่อศาสนสถานในทางพุทธศาสนาที่ใช้เรียกเสนาสนะที่มีผู้ศรัทธาถวายพระพุทธร่องค์ในระยะแรกๆ เช่น "เขตวนาราม" หรือชื่อเต็มว่า "เขตวนอนาถบิณฑิกสสาราม" ซึ่งมีความหมายว่า "สวนของอนาถบิณฑิกะที่ป่าเขต" หรือ "เวฬุวนาราม" หรือ "บุพผาราม" เป็นต้นไป โดย "อาราม" หรือ "อาราม" ในคำอ่านของไทยแปลว่า "สวน"^๕ นอกจากนี้ในเวลาต่อมามีคำที่ใช้เรียกอีกอย่างว่า "วิหาระ" หรือ วิหาร อย่างไรก็ตามก็ยังมีคำที่ให้ความหมายว่าวัดอยู่อีกชื่อหนึ่ง คือ "อาวาส" ดังชื่อเรียกสมภารผู้ครองวัดว่า เจ้าอาวาส ซึ่งแปลว่า ผู้เป็นใหญ่ในวัด หรือชื่อเรียกวัด เช่น เทพศิรินทรवास (เทพ+ศิรินทร+อาวาส) โดยปกติคำว่าอาวาสไม่เป็นที่นิยมใช้กันในความหมายว่าวัด ทั้งนี้เพราะนิยมไปใช้กับความหมายที่แคบกว่าคำว่าอาราม โดยมักให้ความหมายในเชิงที่เป็นตัวเรือนที่อยู่อาศัยมากกว่า อาวาสจึงเสมือนเป็นที่อยู่ส่วนย่อยภายในอารามที่หมายถึงพื้นที่เป็นศาสนสถานทั้งเขต^๖

หลังพระพุทธกาลเมื่อมีการสร้างพระสถูปเจดีย์ขึ้น ทำให้บริเวณเหล่านี้เกิดเป็นที่ชุมนุมของเหล่าพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์ที่เดินทางมาถึง ที่สุดแล้วก็เกิดพระภิกษุบางรูปสมมติใจที่จะอยู่พำนักเพื่อบำรุงรักษาศาสนสถานเหล่านั้น^๗ อีกทั้งมีผู้ศรัทธาสร้างที่พักกุฏิสงฆ์ และสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา เช่น อุโบสถ ศาลา ฯลฯ ถวายแด่พระภิกษุผู้อยู่จำพรรษดังกล่าว สถานที่นั้นในที่สุด ได้กลายสภาพเป็น วัด ที่สมบูรณ์แบบสืบทอดกันมาจนเกิดเป็นแบบอย่างชัดเจนดังปัจจุบัน ด้วยเหตุที่การสร้างวัดกลายเป็นประเพณีที่นิยมกันในที่ต่างๆ วัดจึงปรากฏอย่างแพร่หลายทั้งในเมืองใหญ่และชนบทสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ โดยแต่ละวัดนั้นจะมีผู้ที่คอยดูแลบริหารจัดการที่มีอำนาจชี้ขาดได้นั้นก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ ผู้มีหน้าที่บริหารและปกครองวัด ตาม

^๕ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, **สารานุกรมไทย ฉบับ ๑๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๑.

^๖ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, **สารานุกรมไทย ฉบับ ๙**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๑๐๘.

^๗ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, **ตำนานพระพุทธเจดีย์**, (ธนบุรี : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓-๒๔.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสในมาตรา ๓๗ (๑) เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี จะเห็นได้ว่าโดยหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมายตามหน้าที่โดย พ.ร.บ. คณะสงฆ์นั้นก็ชัดเจนอยู่แล้วถึงหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเรื่องการดูแลจัดการภายในวัดให้เรียบร้อย หากมองตาม พ.ร.บ. แล้วเราหมายเอางานทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์ แต่หากมองรูปลักษณะภายนอกของวัดสิ่งที่มองเห็นและสามารถบอกได้ถึงความเป็นวัดนั้นก็คือ ศาสนสถานหรือจะเรียกว่างานสาธารณูปการนั่นเอง วัดไหนหากมีสิ่งก่อสร้างที่ไม่งดงามหรือ พุพังชำรุด ก็จะทำให้เป็นที่ติเตียนของพุทธศาสนิกชนได้ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายให้พื้นพืดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและนำไปปฏิบัติในวิถีชีวิตของไทย โดยมอบหมายให้กรมการศาสนาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการปรับปรุงวัด ให้เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พุทธธรรมจิตยธรรมตลอดจนคุณธรรม ให้วัดต่างๆ ดูแลบริเวณวัด อาคารเสนาสนะให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย สวยงาม มีบรรยากาศร่มรื่น กรมการศาสนาจึงได้เริ่มโครงการพัฒนาวัดตัวอย่างตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๗^๕ เพื่อพิจารณาคัดเลือก วัดที่เจ้าอาวาสมีความวิริยะอุตสาหะ ในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงเสนาสนะ ถาวรวัตถุของวัดให้มีความมั่นคง สะอาดร่มรื่นเพื่อเป็นการพัฒนาตัวอย่าง และเพื่อเป็นแบบอย่างของวัดที่ดีในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ

อาคารทางศาสนา ได้รับการยกเว้นผ่อนผันการควบคุมตามกฎหมายไม่ต้องมีการขออนุญาตก่อสร้าง โดยเนื้อหากกฎหมายตามกระทรวงฉบับที่ ๙ ข้อ ๑(๔) ออกความตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวง แต่ในปัจจุบันยังไม่มีกรออกกฎหมายมาใช้ควบคุมอาคารทางศาสนาขั้นตอนการะบวนการในปัจจุบันจึงเป็นเพียงการส่งแบบเพื่อแจ้งให้ทราบเท่านั้น จึงทำให้เกิดช่องว่างและเกิดปัญหาขึ้นในกระบวนการออกแบบและก่อสร้างวัดเริ่มตั้งแต่การขออนุญาตก่อสร้าง ช่วงการออกแบบ ช่วงระหว่างการก่อสร้าง ช่วงหลังก่อสร้าง^๖ จึงทำให้ต้องมีการจัดการระเบียบของสาธารณูปการ ที่ถือว่าเป็นภารกิจพื้นฐานที่วัดหรือภิกษุจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดตัวอย่างในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส อันหมายถึง ภารกิจที่ต้องการลงมือปฏิบัติด้านนวัตรกรรมหรือการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษา ถาวรวัตถุหรือศาสนสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมารุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของ

^๕สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **วัดพัฒนา ๔๕**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^๖อรุณ สิริจานุสรณ์, “การบริหารจัดการออกแบบและพัฒนาการ สถาปนศาสนา”, **วารสารวิจัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, ปีที่ ๓ เล่มที่ ๑, (๒๕๕๕) : ๓๒ – ๔๔.

วัดเป็นต้น ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสโดยตรง โดยมีเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการคือ

๑. ควบคุมสาธารณูปการ ๒. ส่งเสริมสาธารณูปการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. การควบคุมให้มีการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

๒. การควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน

๓. การควบคุมให้แต่ละวัด ที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๔. การควบคุมการเงินและบัญชีรายรับและรายจ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

๕. การควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาสเช่นรายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. การควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการของวัดเจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการ

ดังนั้น งานนวรรรม หรือการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ นับเป็นหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการช่วยบำรุงรักษาพุทธสถานและเสนาสนะสงฆ์ (คือการที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์) ให้คงที่อยู่ตลอดไป รวมทั้งเป็นโอกาสให้มีการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ที่งดงามตามคตินิยมของไทย ผากไว้ในแผ่นดินให้เป็นสมบัติของชาติต่อไปดังที่เห็นได้ว่า ศิลปกรรมของชาติ หลายลักษณะถูกสร้างสรรค์ไว้ในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ สถูปเจดีย์ ตลอดไปถึงจิตรกรรมและลายวิจิตรต่างๆงานด้านก่อสร้างปฏิสังขรณ์ ที่แต่ละวัดได้อำนวยการให้สร้างขึ้นที่สำคัญๆ นั้นสามารถแบ่งจำแนกได้เป็น ๔ ประเภทคือ

(๑) สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น มณฑป

(๒) สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นตามความรับผิดชอบในหน้าที่ เช่น ถาวรวัตถุทั้งหลาย มี โบสถ์ กุฏิ ศาลาการเปรียญ ฯลฯ

(๓) สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้มีพระคุณต่อชาติบ้านเมือง เช่น อนุสรณ์สถานพิพิธภัณฑต่างๆ

(๔) สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป เช่น ศาลาพักผ่อน โรงพยาบาล โรงเรียน ฯลฯ

งานนวรรรม หรืองานสาธารณูปการในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคที่โลกมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก ทำให้ศิลปกรรมวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในหลายๆ ท้องถิ่นเริ่มกลายเป็นแบบผสมผสานในทุกๆ ด้าน รวมไปถึงงานด้านสถาปัตยกรรมที่

แต่ละวัดพยายามแข่งขันกันที่จะสร้างถาวรวัตถุโดยตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือบางครั้งก็พยายามสร้างเพื่อดึงดูดให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสเข้ามาทำบุญที่วัดให้มากๆ โดยการสร้างถาวรวัตถุเป็นตัวกระตุ้นในการทำบุญ แนวความคิดแบบนี้ไม่ได้ส่งผลแต่ในด้านบวกเพียงอย่างเดียว

วัดในจังหวัดอ่างทอง ก็มีอยู่ด้วยกันหลายวัดที่มีผลกระทบและเกิดปัญหาจากการแข่งขันก่อสร้างและงานสาธารณูปการ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่สุดในจังหวัดอ่างทอง ที่จัดสร้างทำขึ้น ซึ่งมีปัญหาด้านงบประมาณในการก่อสร้างรวมถึงการบริหารจัดการที่ดี เปลี่ยนเจ้าอาวาสมาหลายรูปกว่าจะแล้วเสร็จ ทำให้เวลาเนิ่นนาน ทำให้เสียงบประมาณในการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งมีการดำเนินการไม่ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งกรณีการสร้างอาคารตลาดนัด ที่อยู่ติดกับพระพุทธรูปสำคัญๆ ในจังหวัด ซึ่งมีผู้รับเหมาที่มาดำเนินการตอกเสาเข็ม ไม่ใช่เสาเข็มแบบเจาะซึ่งทำให้เกิดการสั่นสะเทือน อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อองค์พระพุทธรูปโดยตรง ไม่เป็นแต่เฉพาะจังหวัดอ่างทองเท่านั้น ยังมีวัดอีกหลาย ๆ จังหวัดที่เกิดปัญหา เช่น การสร้างพระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่ของวัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้ดำเนินการก่อสร้างมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปี แต่สุดท้ายยังดำเนินการไม่บรรลุเป้าหมายสิ่งก่อสร้างนี้ได้พังทลายลงมาจนในที่สุดทางวัดก็ได้รื้อถอนพระปางไสยาสน์องค์นี้ออกไป เนื่องจากการก่อสร้างที่ผิดแบบแปลน โครงสร้าง หรืออีกตัวอย่างในการสร้างศาลาการเปรียญของวัดราชบุรณราชประชานุเคราะห์ (วัดท่ามะขาม) จังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้ทำการก่อสร้างศาลาการเปรียญจตุรมุข การก่อสร้างได้ดำเนินการมาจนสำเร็จ แต่ภายหลัง ปรากฏว่าสิ่งก่อสร้างนี้ได้มีการทรุดตัวลงและมีการแตกร้าของคานด้านล่างและผนังศาลา ซึ่งในอนาคตอาจสร้างปัญหาตามมาในภายหลัง อีกตัวอย่างหนึ่งคือการก่อสร้างของทางวัดท่าเจตีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้ทำการก่อสร้างรูปปั้นหลวงปู่ทวด และสมเด็จพระองค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่บนแท่นสิ่งก่อสร้างเดียวกันสูง ๑๐ เมตร โดยที่บริเวณก่อสร้างนั้นเดิมเป็นทุ่งนา ในการก่อสร้างในตอนแรกอาจเป็นเพราะไม่ได้ตอกเสาเข็มเพียงพอ จึงส่งผลให้สิ่งก่อสร้างนั้นซึ่งยังไม่เสร็จการดำเนินงานก็มีการทรุดตัวลงทั้งหลัง และในบางส่วนมีการแตกร้าของคานด้านล่าง จนในที่สุดต้องมีการเสริมจำนวนเสาที่คานด้านล่างเพิ่มเติมหลายตำแหน่ง ซึ่งถ้ามองเรื่องรูปแบบโครงสร้าง ก็จะเห็นได้ว่าสิ่งก่อสร้างนี้ต้องมีการเสริมหรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นในจังหวัดอ่างทอง มีวัดอยู่ทั้งหมดจำนวน ๒๐๔ วัด

จากปัญหาและความสำคัญของวัดที่จะต้องมีการพัฒนารูปแบบเดิมที่สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้เสนอไว้ให้พัฒนารูปแบบสาธารณูปการของวัดให้ดียิ่งขึ้น และให้มีข้อบังคับใช้ ให้ทุกวัดต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งประกอบไปด้วย ๗ อำเภอ คือ อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอป่าโมก อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอ

ไชโย และอำเภอสามโก้ เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนา รูปแบบการสาธารณูปการ เพื่อให้วัดและพุทธศาสนาดำรงอยู่คู่สังคมไทยสืบไป

๑.๒ วัดอุปสรรคการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนา รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัด

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวคิดทฤษฎี การพัฒนา รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดควรมีอะไรบ้าง

๑.๓.๓ การพัฒนา รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ตามที่ พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ) วัดโมลีโลกยารามราชวรวิหาร ได้ให้ความหมายงานการสาธารณูปการไว้ ๔ ด้าน แต่ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะในด้านที่ ๑ คือ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานและปัจจัยในการบริหาร (4M) คือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ วิธีการปฏิบัติงาน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของพระภิกษุผู้บริหารวัดที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ใน ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านการก่อสร้าง ๒) ด้านการบูรณปฏิสังขรณ์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง มี เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะจังหวัดอ่างทอง จำนวน ๒๐๔ รูป

๑) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๑.๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒๕ รูป/คน ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ ๗ อำเภอ คือ อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอป่าโมก อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอไชโย และอำเภอสามโก้

๑.๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) พระสังฆาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ได้การพัฒนารูปแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ที่มีความสมบูรณ์

๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง มาจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)^{๑๐} จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๓๒ รูป โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) วัดในจังหวัดอ่างทอง จำนวน ๒๐๔ วัดและเจ้าอาวาสจำนวน ๒๐๔ รูป^{๑๑} สังกัดมหานิกาย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionair)

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ใช้ในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่คือ จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วย ๗ อำเภอ คือ อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอป่าโมก อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอไชโย และอำเภอสามโก้

^{๑๐}ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘ – ๔๙.

^{๑๑}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, บัญชีรายชื่อวัดทั่วประเทศ, จำทำโดย ฝ่ายศาสนสถานและควบคุมทะเบียนวัด, ๒๕๕๖, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.onab.go.th/> (๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖).

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ดำเนินการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๗ ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวมระยะเวลา ๑๗ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้เพื่อการวิจัย ดังนี้

การพัฒนา หมายถึง การทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีในการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ของวัดดีขึ้น

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการสร้างที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ การวางแผน การจัดองค์กร การชี้แนะ และการควบคุม รวมทั้งยังได้สังเคราะห์ขั้นตอนรูปแบบสาธารณูปการ ให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การจัดการ และการควบคุมทำให้สำเร็จในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง เช่น พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิเรือนไทย หอธรรม อาคารเรียน หอธรรมกุฏิ และเมรุ

การบริหารบุคลากร หมายถึง การบริหารกำลังคนจะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด

การบริหารงบประมาณ หมายถึง การบริหารเงิน จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

การบริหารวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้หรือสิ่งของที่นำมาใช้ผลิตและบริการรวมถึงอาคารสถานที่

การบริหารจัดการ หมายถึง การปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานสาธารณูปการ ควรมีการวางแผน และควบคุมให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพ

วัด หมายถึง วัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง

เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคซึ่งทำหน้าที่ในการดูแลเพื่อให้เกิดความสงบ เรียบร้อยในพื้นที่การปกครองในจังหวัดอ่างทองประกอบด้วย ๗ อำเภอ คือ อำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอป่าโมก อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอไชโย และอำเภอสามโก้

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ ระดับเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส หมายถึง พระภิกษุซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองวัดมีหน้าที่ปกครองดูแลอำนวยการกิจการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด กฎหมายกำหนดให้วัดหนึ่งมีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง แต่จะมีรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้หลายรูปตามควรแก่ฐานะของวัด ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง เฉพาะเจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทอง

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ๑.๖.๑ ทราบสภาพและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง
- ๑.๖.๒ ทราบแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัด
- ๑.๖.๓ ทราบการพัฒนารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง
- ๑.๖.๔ สามารถนำผลการวิจัยรูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอ่างทองไปประยุกต์ใช้กับคณะสงฆ์ในเขตการปกครองจังหวัดอื่นๆ เพื่อใช้ในการพัฒนางานด้านสาธารณูปการ